

Yasin Durak'ın “Emeğin Tevekkülü, Konya’da İşçi-İşveren İlişkileri ve Dindarlık” Adlı Eserinin Tanıtılması

Melih ARSLAN*

Yasin Durak kaleme almış olduğu, “*Emeğin Tevekkülü, Konya’da İşçi-İşveren İlişkileri ve Dindarlık*” başlıklı bu kitapta temelleri 1990'lara dayalı olan ve 2002 yılından beri çarpıcı bir şekilde göz önünde bulunan dinsel araçlarla yönetim anlayışından hareketle, bu anlayışın Konya Organize Sanayi Bölgesi’ndeki işçi sınıfı üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Konya Organize Sanayi Bölgesinde kültürel hegemonya sınırları arasında sıkışıp kalmış, işverenlerin tiyatral tavırları eşliğinde aynı dünya görüşünü savunmak, işverenlerinin desteklediği iktidar bloğunu desteklemek ve hatta aynı dili konuşmak zorunda olan emekçi sınıfının eşitsizliklere karşı sergilediği duruşu anlatan bu alan araştırması, diğer alan araştırmalarından farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Konya Organize Sanayi Bölgesinde yapılan bu alan araştırması, Konya’da niçin bir emekçi sınıfı oluşmadığını bütün çıplaklığıyla ortaya koyan bir çalışmadır. Sadece Konya’ya yönelik bir çalışma olsa da kitapta her işçi kendinden bir şeyler bulabilir. Bu bölgede daha önce yapılan görüşmelerden farklı olarak işçi ve işverenler ile özel olarak tek tek görüşülmüş, işçilerle patron baskısı olmadan

yapılan görüşmeler veya işverenlerin kısmen de olsa tiyatral tavırlarından uzak olarak samimi röportajları ve itirafları araştırmanın doğru yargılara ulaşması açısından son derece önemlidir. Yazarın Konya gibi dışı kapalı bir yerde ve üstelik aykırı görüntüsüne rağmen insanların düşüncelerine ulaşması son derece büyük bir başarıdır. Bunların hepsinin yanında bu kitabın satış hedefinin biraz daha işçilere yönelik olmasını dilerdim. Kitabın bazı kısımlarında teknik terimlerin oldukça fazla olması kitabın akıcı olmasını ve emekçi insanlara hitap etmesini engellemiştir.

Beş bölümden oluşan bu kitabın ilk kısmında araştırmanın genel çerçevesi açıklanmış, araştırmaya yönelik sıkça kullanılan terimlerin açıklaması yapılarak araştırmanın niçin Konya’da olduğuna ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. İkinci kısımda ise Konya Organize Sanayi Bölgesi’ndeki dindar-muhafazakar çerçevede oluşan yargıların çalışma ilişkileri açısından önemi belirtilmiştir. Bu kısımda işverenler, dindarlığın getirdiği kamusal vicdan gereği üstlenilen milli sorumluluklardan bahsederek bencil çıkarlarını içselleştirerek bir ütopyacılık anlayışı sürdürmektedirler. Bu işveren gruplar aynı Protestan mezhebinde olduğu gibi bir dayanışma ağı kurarak aynı değerler etrafında örgütlenip dini araçsallaştırarak emek kontrolünün dayanak noktasını oluşturmuşlardır. İşverenlerin tiyatral tavırları ile birlikte işçiler ve işverenler arasında çift yönlü bir anlaşma vardır. Öyle ki işçiler kriz dönemlerinde maaşlarından feragat edebilmektedirler. Kitabın üçüncü kısmında ise yüz yüze ve enformel ilişki ağlarının Konya’da ki çalışma hayatındaki yeri ampirik bulgular ve röportajlar eşliğinde belirtilmeye çalışılmış, ve ayrıca işverenlerin rekabet koşullarının zorlayıcılığını bahane ederek emek gücünün çok yönlü kullanılmasını hatta emekçinin zihinsel faaliyetlerinin de sömürüldüğünden bahsetmektedir. Türkiye’nin yakın tarihindeki askeri darbelerin emekçi sınıfa etkileri ve şu anki siyasi rejimin sessiz sedasız kabul ettirdiği 4857 (2003) sayılı iş kanunundan bahsedilerek enformel ilişki ağlarından hangi durumlarda kaçınıldığına dair bir örnek verilerek açıklanmıştır. Dördüncü kısımda ise kültürel hegemonyanın sınırları çizilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde daha çok işçi görüşlerine yer verilmiş ve işçilerle yapılan görüşmelerde sendikalaşma hakkında olumsuz düşünceler ortaya çıkarılmış hatta TEKEK direnişçileri buradaki işçiler tarafından nefretle kınanmış ve hakkını arayanlar kul hakkı yemekle suçlanmıştır. Burada işçilerin tümü ile işverenler ve iktidar bloğu arasındaki bir fikir birliği vardır. Bazı işçilerin görüşlerinde ise kraldan çok kralcı tutumlar sezilerek kültürel hegemonyaya bağlılık bu işçiler için tanıya bağlılık anlamına gelmektedir. Beşinci kısımda ise kültürel hegemonya kırılganlığının imkanları sınırlanmıştır. Bu kısımda işverenlerin tabiriyle birbirine gaz veren dedikocu işçilere yönelik bir mücadele girişimi vardır, ve bu durum işverenler için can sıkıcı bir durumdur, işverenlerin tabiriyle *“sinek küçüküdür, küçüküdür ama mide bulandırır”* yakıştırılması yapılan işçiler kısa bir süre içerisinde farklı nedenler bahane edilerek işlerinden çıkarılmışlardır. Kitabın son bölümü ise Konya Organize Sanayi Bölgesinde yapılan bu araştırmanın verilerinden yola çıkılarak yargılara ulaşılmış ve Özdemir’in (2010) Konya’daki MÜSİAD

araştırmasının eksik yönleri ve Konya Organize Sanayi Bölgesinde yapılan bu araştırmayla farkları belirlenmiştir. Ek 1 ve ek 2 bölümlerinde ise araştırma kapsamında işçi ve işverenlere sorulan sorulara yer verilmiştir.

Organize Sanayi Bölgesi'ndeki bir alan araştırması olan bu kitapta mekan olarak dindar-muhafazakarlığın başkenti olan Konya ele alınmıştır. Kitapta bahsedilen emek denetimini ele almak gerekirse işverenler Thompson'un tiyatro metaforuyla bağdaştırılan bir tavırla dini vazifeleri yerine getiren, faizden kaçınan, bayramlarda ve özel günlerde çalışanlarına ikramlarda bulunan, dini kitabi referanslara dayandırarak işçilerden farklı bir dünyaya sahip kişiler olup, işçilerin işyeri dışındaki faaliyetlerinde dahi bir baskı unsuru oluşturmuşlardır. Fakat bu dindar işveren kesimi her nasılsa 10-15 dakikalık namaz izinlerinde bile aynı hoşgörüyü göstermemişlerdir, çünkü işlerin durdurulması demek verimin, üretim ve dolayısıyla karlılığın azalması demektir buda kapitalizmin Konya'da bile dini tanımayacağını ve dinsel araçlarla bağdaştırılamayacağı anlamına gelmektedir. AKP'nin iktidara geldiği 2003 senesinde sessiz sedasız yürürlüğe soktuğu 4857 sayılı iş kanunu ile birlikte esnek istihdam yapısı olgunluğa eriştirilmiş ve emekçiler esas alanlarına bakılmadan her alanda kullanılmaktadır. Bu iş kanunu ile çalışma alanındaki bir çok eşitsizlik ise sözde demokrat rejimin sorumluluk alanından çıkarılmıştır. Fakat bunca eşitsizliğe rağmen işçilerin hepsinde olanları tanıya bağlama gibi eğilimler çok yaygındır. Buna paralel olarak hakkını arayan TEKEL işçileri için lüks için eylem yaptıkları ve olanları sadece PKK provakotorü olarak algılayanlar çokluktur. Düşünceleri bunun gibi kısıtlı ve dar kalıplar içerisinde olan emekçilerin uğradığı haksızlıklar pekte fazla umrumda olmasada, mevcut iktidar gruplarının dini araçsallaştırarak insanların oylarını, fikirlerini dahi çalmasından sonra emek hırsızlığının çokta zor olmadığını düşünüyorum.

Sonuç olarak esnek çalışma ilişkilerinin ve enformelliğin yoğun olduğu bu bölgede emek kontrolü günlük hayatı sarmalayan kültürel hegemonya sayesinde korunmakta ve bu emek kontrolü yalnızca iş içi değil iş dışı yaşamı da kapsamaktadır. İşverenlerin tiyatroları ve verdikleri tavizler sonrasında işçi işveren arasında karşılıklı bir anlaşma ortamı sağlanmıştır. İşçiler hakim gruplar ile aynı dili konuşmak, aynı ortak dünya görüşünü paylaşmak ve işverenlerle bir kader birliği oluşturmak zorundadırlar. İş yaşamının dini motiflerle süslü olmasından dolayı işçiler eşitsizliklere karşı sabır, sınav, şükür, tevekkül, kader gibi avuntu mekanizmaları oluşturmuşlardır. Şartlar bu şekilde ve işçiler de bu görüşlere sahip olduğu sürece bir emek sınıfı düşüncesinin oluşması ne yazık ki imkansızdır.